

טענת מזוייף 11

1. גיטין ג. "בדין הוא דבקים שטרות" עד "האי קולא"
2. הגהות מרדכי קידושין סימן תקסט "ועוד נראה דלא איתא דר"ל אלא" עד "וראיה מדתקון"
3. רמב"ם הל' גירושין ז:ב מתחילת דבריו עד "לפיכך נשים"
4. חידושי הגרי"ז על הרמב"ם הל' גירושין "ונראה לומר" עד "וכן הרי מבואר"
5. גיטין ו. "רב חנין משתעי" עד ו: "כדתניא מעשה"
6. נתיבות מו"ס ק"ה מתחילת דבריו עד "ובב"ש באה"ע"
7. רש"י גיטין ג. ד"ה נעשה
8. קצות מו"ס ק"ה "אמנם נראה לענ"ד" עד "ועוד דבלאו הכי"

טענת מזוייף 11**1. גיטין ג. "בדין הוא דבקים שטרות" עד "האי קולא"**

בדין הוא דבקים שטרות נמי לא ליבעי, כדר"ל, דאמר ר"ל: עדים החתומים על השטר - נעשו כמי שנחקרה עדותן בב"ד, ורבנן הוא דאצרוך, והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן

2. הגהות מרדכי קידושין סימן תקסט "ועוד נראה דלא איתא דר"ל אלא" עד "וראיה מדתקון"

[רמז תקסט] מעשה היה בשני בני אדם שהיו שונאים זה לזה והלך האחד והשחיד ערטילאי אחד שיוציא לעז על בתו של חבירו שקדשה והשכיר עדים שהעידו שקדשו וכתבו שטר בפנינו חתומי מטה קדש פלוני את בת פלוני והיה אותו שטר מקוים בהנפק בג' דיינים שהיו מעידין על חתימת העדים והאחד מן הדיינים היה קרוב לנערה ובא הקרוב ו'א' מן החתומים על ההנפק והעידו בפני ב"ד שהעדים בשטר הקדושין העידו על כתב ידם והג' לא בא לב"ד להעיד על ככה וגם העדים החתומים בשטר הקדושין מכחישין עידי ההנפק ואמרו מעולם לא חתמנו וגם בעל השטר דהיינו המקדש עצמו מודה ששטר של קדושין מזוייף הוא והשיבו הרבנים והתירוה בלא גט. הרב ר' אביגדור השיב כמה דיו משתפך וקולמסים משתברים. לערוך מערכות. בדבר הלכות. להביא גוברין. ושטרי ברורין על אודות העלמה הגונה אשר בקשו לעגנה. בקהלם ובסודם ולא עלה בידם. כי הצור מגן בעדה להעמידה על כבודה. וזאת תהיה לה לעדה. לאחרית ותקוה כי אין דבר שבערוה פחות משנים וכאן אין שנים אלא על פה ולא בכתב כי אותם שנים האומרים [בקיום] בשטר חתום בעדים ואותם ב' עדים החתומים העידו לפניהם ולפני שלישי על כתב ידן אותו שלישי לא בא לב"ד ואחד מאלו הב' שבאו לפני ב"ד שהם חתומים על ההנפק אחד מהם קרוב לנערה מחמת אשתו נמצא שאין כאן אלא אחד שאומר שהעדים העידו על כתב ידן ואף לפי דבריו לא נתקיים בג' שאפילו היו כל שלשתן לפנינו והיו אומרים שהעידו העדים על כתב ידן לפניהם אין זה קיום הואיל והאחד קרוב וכמאן דליתיה דמי דאין הנפק בפחות מג' והא דאז"ל עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמייתי ליה בגמ' דידן בפ"ק דגיטין ופרק שני דכתובות וא"כ הכי נמי הואיל והעדים החתומים בשטר מעידים שקדשה א"כ אע"ג דאמרו מעולם לא חתמנו מ"מ היה לנו לחוש הואיל ועידי הנפק מעידים בפניהם שהעידו על כתב ידן יש לומר עיקרא של מימרא זו דריש לקיש הוא בירושלמי דפ"ק דכתובות והכי איתא התם תני וכן העדים שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתיר בין לזכות בין לחובה עד שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו [מבודין] היינו נאמנין אבל אם אמרו משנחקרה בב"ד [מבודין] היינו אין נאמנין וכבריייתא זו שנוייה פרק שני דכתובות בתוספתא ובסנהדרין פרק ו' [ריש לקיש] אמר עשו עדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד מינה שמעינן דעיקר מילתיה דר"ל לענין חזרה איתמר וכגון שהעדים מודים שהוא כתב ידן ואתא לאשמועינן דכי היכי דבעדות על פה לא מצי למיהדר בהו אחר חקירה הכי נמי בשטר לא מצי הדרי בהו אחר חתימה דחתימה במקום חקירה קיימא ואע"ג דברישי גיטין דמייתי לה לא מיירי שהעדים אומרים שהוא כתב ידן מיהו אין אומרים לא חתמנו דהא ליתנהו קמן אבל בעובדא דידן שאומרים מעולם לא חתמנו ואין מכחישין אלא אחד מן הדיינים שבא עם הקרוב התם דבריו בטלים ועוד שבעל השטר עצמו מודה שהוא מזוייף הלכך עלייהו סמכינן **ועוד נראה דלא איתא דר"ל אלא במקום שאין מכחישין והוא דריש גיטין ה"פ בדין הוא דקים שטרות ולא ליתני היכא דליכא הכחשה כדר"ל דאמר עדים החתומים כו' ורבנן הוא דאצרוך קיום בשאר שטרות בתרי אפילו היכא דליכא הכחשה כדר"ל כגון בבא ליפרע שלא בפניו או מן היתומים ולקוחות או בא בהרשאה דטענינן מזוייף ולא גבי עד דמקיים ליה בתרי והכא משום עיגונא סגי בחד היכא שאין מכחישין ואע"ג דקים הגט דהיינו בנו"כ אינו אלא משום חשש דהכחשה דאם יבא בעל ויערער השתא מיהא לא אתי וליכא הכחשה לקמן אבל היכא דאיכא הכחשה קמן אפילו מדאורייתא בעי קיום גמור ואי לא מקיימי חספא בעלמא הוא וראיה מדתקון זמן בגיטין משום שמא יחפה על בת אחותו ועתה מה הועילו אכתי יחפה שיכתוב גט בעצמו ויחתים עדים כרצונו אלא שמע מינה כל היכא דאיכא הכחשה לא איתמר דר"ל דאע"ג שגם האשה תודה לדבריו ואין שם הכחשה כיון דמוכחא מילתא דהצלה עבד טענינן מזוייף ומצריך קיום דחשבינן ליה כאילו יש הכחשה וליכא למימר דלרמאות גדולה כזה לא חיישינן דבפרק ארבע אחין אמרינן דלהצלה מחפה לזמן שבשטר קדושין אי הוי מתקני ליה זמן אע"פ שהוא רמאות ניכר ומפורסם והא דאמרינן יצא שמה בעיר מקודשת הא מוקמינן לה פרק המגרש כגון שיש רגלים לדבר וראו נרות דולקות ומטות מוצעות ואמרי פלונית נתקדשה היום וקלא אתחזק לב"ד ובנדון זה לא חשיב קול דאויבים אפיקו לקלא ושוברו מתוכו כי קול זה לא יצא ביומו [דפלונית נתקדשה היום הוא דהוי קול שיליהי פרק המגרש] ועוד דמוכחא מלתא דכתב עמל ואון דמעיקרא היו מגזמין לאביה ודאי האי שטר גרע מקול והוי כמפרר וזורה לרוח שהרי לא בא**

ליד ב"ד וכשנתנו ה'לעז ביד חכם אדעתא דחספא יהביה ניהליה שהרי באותה שעה כפר בקדושי' לגמרי ואמר שקר דברתי הלכך קול הברה ואין חוששין כלל [רמז תקע] ואפילו אם נתקיים השטר בחותמיו היה אומר רבינו שמחה שאין העדות מתקבלת מתוך השטר כזה מדתניא בתוספתא פרק שני דכתובות יפה כח העדים מכח השטר שהעדים שאמרו מת פלוני תנשא אשתו כתב בשטר מת פלוני לא תנשא אשתו והכי גרסינן בירושלמי שילהי יבמות כתוב בשטר מת רבי ירמיה אומר משיאין אשתו ר' בון אומר אין משיאין אשתו מתני' מסייע לר' ירמיה על פי עדים [ולא] על פי כתבם ולא על פי מתורגמנם ולא על פי עד מפי עד ועכשיו משיאין עד מפי עד ודכוותה על פי כתבם ועל פי תורגמנם משיאין ומתני' מסייע לר' בון יפה כח העדים מכח השטר וכח השטר מכח העדים שהעדים שאמרו פלוני מת משיאין אשתו מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני אין משיאין אשתו ויפה כח השטר מכח העדים שהמלוה חבירו בעדים גובה מנכסי בני חורין בשטר גובה ממשועבדים הרי חזינן דאפילו בעדות אשה דאקילו ביה רבנן איכא מאן דאמר דבעדות השטר אין משיאין כ"ש בשאר עדיות ושטרי ממון הן יסוד נביאים ע"פ הגבורה דכתיב כתוב בספר וחתום והעד עדים [שלא] עשה הכתוב חתימת השטר כהעדאת עדים בפיהם וההיא דפרק מי שאחזו לא איירי בשטר הנמסר ליד בעל המעשה אלא בעדים שכותבין עדותן על הנייר ושולחין לב"ד דומיא דמייתי התם דהגדה מתוך הכתב לאו שמה הגדה אבל שטר ממון הכתוב וחתום בעדים ומסרוהו ליד בעל הדבר הוי כעדות בפה מההיא דפרק ד' אחין שטר קדושי' אי מנחיא ליה גבי דידיה ודידה דלא מקרי מפי כתבם ודוקא בשטר קדושי' שהאשה נקנית בו וניתן ליכתב דמקשינן הויה ליציאה אבל שטר ראייה על קדושי' כסף לא ניתן ליכתב דרחמנא אמר מפייהם ולא מפי כתבם ושלום אביגדור הכהן. וחמיו ה"ר חיים בר' משה כתב ז"ל אחוה דעי אף אני נראה לי דזה ההנפק אינו כלום דקרב אינו יכול לקיים עדיות וכ"פ ר"ח פרק אחד דיני ממונות ז"ל אין קיום שטר כשר בקרובים אלא כי הא דתנן נאמן אדם לומר זה כתב יד אביהם והוא שיש רחוק עמו אבל אם היו הדיינין קרובים זה לזה או ללוה או למלוה פוסלין וה"ז בכלל דיני ממונות וכ"כ ר"ב מרגנשפור"ק וראייתו מפרק חזקת הבתים והוא שטרא דחתימי עליה בי תרי שכיב חד אתא אחוהי דהאי דקאי וסהדי אחרים וסאהידו על חתימת ידא דהא דשכיב ומסיק דנפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דאחי אלמא דפסלין קרוב אע"ג דכל אחד מעיד על חתימה אחרת שאין אחיו מעיד ה"ה אם היו קרובים ללוה ולמלוה שייך לומר נפק הממון על פי הקרוב א"כ הנפק שהאחד קרוב חתום או פסול דנפיק מקצת הממון על פי הקרוב ובהיותי לפני ה"ר מוינא הגדתי לו והסכים וכתב הראיה בספרו ואע"ג דגט מקושר אנו מכשירים עד שלישי אפילו הוא קרוב או פסול כדאמר' פרק הזורק מ"מ אין לומר ה"ה בהנפק דע"כ לא דמי דלגבי מקושר אפילו הוא פסול כשר ואילו בהנפק אם היה השלישי פסול פסול כדאמר' פרק שני דכתובות גבי שלשה שישבו לקיים השטר וקרא ערער על אחד מהם סוף סוף מוכח התם שאם היה אחד גזלן או פסול משפחה שההנפק פסול הכי נמי לענין קיום שכבר הוכחנו שקרוב פסול לקיום ומה שהזכיר הרב עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אין שייך להזכיר כאן דודאי אם ארבע חתומין בהנפק ואחד פסול היה שייך להזכיר אבל כאן שאחד מג' שבהנפק פסול אין נשאר כ"א שנים ואין הנפק בפחות משלשה עדים ולא מיבעיא עתה שרבי מבורך וחביריו אומרים מעולם לא חתמנו אלא אפילו הלכו למדה"ה ולא שמענו דבריהם והיו שנים אומרים רבי מבורך וחביריו העידו לפנינו על חתימת ידם אין בדבריהם כלום כיון דאין אחד מהם כ"א ב' [ואין זה ב"ד אלא עדות] דהוי עד מפי עד כאן פירש ר"י דאפילו למ"ד שנים שדנו דיניהם דין לענין הנפק פסול עד שיהיו ג' שלא יהא עד מפי עד והא דפריך דלמא בית דין דרב הווא כשמואל סבירא ליה הכי פ' כשמואל בעלמא ולעולם [בהנפק אין] הלכה כשמואל הלכך אין שייך להזכיר עדות שבטלה מקצתה אם לא שהיו חתומין יותר מכדי צורך ונמצא אחד פסול דאע"ג דנשאר כדי צורך אפ"ה עדותן בטלה אם היה כדברי הרב שהיה אומר ששייך לומר בשטר בטול מקצת עדות אבל מהר"ף כתב בפ"ק דמכות שאין שייך לומר בשטר עדות שבטלה מקצתה וז"ל קיימא לן ודייקי' מתני' עדות ממון עדות ע"פ דומיא דעדות נפשות אבל בעדות בשטר לא מיפרשה הכא וקי"ל עדות בשטר תתקיים עדות בשאר כדחזקיה פרק גט פשוט ומה שאמר הרב דעדים נאמנין לומר לא חתמנו אין אנו צריכין לזה בנדון זה דאפילו לא היה אומר [כן] ובאו שנים והעידו פלוני ופלוני העידו על חתימת ידם לפנינו אין זו עדות דהוי עד מפי עד אך אם היו אומרים לפנינו חתמנו ובאו העדים ואמרו לא חתמנו אז היינו צריכין לדון בזה וה"ר מרושפרו"ק כתב עדים החתומים על השטר וכתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנין לומר לא חתמנו דאל"כ אין לך שום עדות בשטר כשר דעדות שאי אתה יכול להזימה הוא ואין נראה ראייה דמ"מ יכול להזימה היכא שאומרים חתמנו ומ"מ נראה לי ראייה מפרק אחד דיני ממונות שטר שכתוב בו בניסן ובאו עדים ואמרו עמנו הייתם במקום פלוני השטר כשר ועדיו כשרים והתם על כרחם עידי השטר אינה לפנינו מדמסיק חיישין שמא איחרו וכתבוהו ואם היו לפנינו נשאל להם ואע"ג דאמר' עמנו הייתם לאו דוקא שהם פנים אל פנים ור"ח פירש ובאו העדים ואמרו אלו העדים עמנו היו עכ"ל משמע שר"ל שלא היו בפניהם וקתני שטר כשר ועדיו כשרים [מטעם שמא אחרוהו כו'] משמע דאי לאו טעמא דאיחרוהו היו העדים פסולין לכל עדות שהעידו מעת חתימת השטר ואם היו נאמנים לומר לא חתמנו למה נפסלין דלמא אם היו כאן היו אומרים לא חתמנו. סוף דבר אנו לרב רבי אביגדור מסכימים ויחרים וינדה על המקדש בלא רשות אבי הנערה גם נראה להתירה מטעם אוקי תרי להדי תרי ואוקי אשה בחזקת היתר ואי משום דרב אסי שאני הכא שהבעל אומר לא קדשתי ונאמן במגו דאי בעי אמר קדשתי וגרשתי דבעל שאמר גרשתי אשתי נאמן ושלום חיים ברבי משה:

3. רמב"ם הל' גירושין ז:ב מתחילת דבריו עד "לפיכך נשים"

בא הבעל וערער ואמר לא גרשתי מעולם וגט שהובא לה מזוייף הוא יתקיים בחותמיו, ואם לא נתקיים ולא נודעו עדיו כלל תצא והולד ממזר שהרי אינה מגורשת, אבד הגט הרי זו ספק מגורשת. לפיכך נשים

שחזקתן שהן שונאות זו את זו אינן נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו שמא מזוייף הוא ותתכוין לקלקל אותה כדי שתנשא ותאסר על בעלה.

4. חידושי הגר"ז עד הרמב"ם הל' גירושין "ונראה לומר" עד "וכן הרי מבואר" - עיין בסוף

5. גיטין ו. "רב חנין משתעי" עד ו: "כדתניא מעשה"

רב חנין משתעי: רב כהנא אייתי גיטא, ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא, אתא לקמיה דרב, א"ל: צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא צריכנא? אמר ליה: לא צריכת, ואי עבדת אהנית מאי אי עבדת אהנית? דאי אתי בעל מערער, לא משגחין ביה;

6. נתיבות מו ס"ק ה מתחילת דבריו עד "ובב"ש באה"ע"

[ה] קיום שטרות דרבנן. הש"ך [סק"ט] האריך להשיג על הר' אביגדור [במרדכי קידושין סי' תקס"ט] שפסק דכשהבעל דין טוען מזויף, דבעי קיום מדאורייתא. דהא איתא בגיטין שם [ו' ע"ב] להדיא דאפילו אתי בעל ומערער, לא משגחין ביה. [ויש שם טעות סופר בד"ה וזכה דס"ל לה"ר אביגדור, וצ"ל, ואין משמעות בש"ס ופוסקים דלא כוותיה]. ולפענ"ד נראה לי שבא שכתב מהרי"ק [שרש ע"ד] הביאו הש"ך לענין העדים שאמרו לא חתמנו וז"ל, כיון שבא השטר לב"ד קודם לכן וכו'. אלמא דיש לחלק בין בא השטר לב"ד קודם לכן, או לא, והכי נמי לענין טענות הבעל יש לחלק בין דאם הוחזק השטר בב"ד ונעשה השטר בחזקת כשר מדאורייתא, שוב אינו יכול להוציאו מחזקתו. וזכה מדוקדק הלשון של מהר"א שכתב וז"ל, ואע"ג דקיום הגט דהיינו בפני נכתב ובפני נחתם אינו אלא משום חשש הכחשה שאם יבוא הבעל ויערער, השתא מיהא לא אתי, וזה מדוקדק כדברי, וכן כתב הבית שמואל סימן קמ"ב [סק"ב]. וכן לענין אשת איש ואיסורו, החילוק הוא כעין זה, בין אם בא לב"ד קודם המכחיש ובין אם באו בבת אחת. וזה כתבתי לישיב דעת הרב ר' אביגדור שלא יהיה תמוה כל כך, אבל העיקר כהש"ך וכמו שמשמע מכל הפוסקים, דאפילו כשטוען מזויף א"צ קיום מדאורייתא. ובבית שמואל באה"ע סימן קמ"א סק"ע הביא ר' אביגדור מהרמב"ם [פ"ז מגירושין ה"ב] וטור ומחבר [שם סעיף נ"ג] שכתבו בטוען הבעל מזויף דאינו גט כלל. ולפענ"ד נראה, דהא דקיום שטרות דרבנן, בעינן עכ"פ שנודעו העדים מי הם, רק שכתב ידם אינו ניכר, ולפי זה לא קשה כלל, דשם כתבו הרמב"ם וטור והמחבר בהדיא וז"ל, ולא נודעו העדים כלל. ואין להקשות דהא בכל גט המביא ממדינת הים אין נודעים העדים מן הסתם, ועיקר הסמיכה הא דשליח מהימן לומר בפני נכתב ובפני נחתם, משום הא דר"ל [כתובות י"ח ע"ב] דמדאורייתא אין צריך קיום ואין צריך לשאול כלל להשליח מי הן העדים, משמע אפילו העדים אינן ידועים כלל אין צריך קיום מדאורייתא. ולכן נראה, שכל מי שהביא שטר או גט ואומר בפירוש שאינו יודע כלל מאיזה מקום הם העדים, בודאי דאינו שטר וגט כלל, דהא עיקר הטעם דאין צריך קיום מדאורייתא, הוא משום דהוא מילתא דעבידא לגלוי ומירתת לזיף, ואם נאמר דאפילו בכה"ג אין צריך קיום מדאורייתא, מאי מירתת איכא הכא, הא בידו לזיף עדים כרצונו ויאמר שהם עדים מסוף העולם שאין ידוע מקומן של העדים. אלא ודאי כשאומר כן, ניכר זיפוי להב"ד, דהרוצה לשקר ירחיק עדותו, וצריך קיום מדאורייתא, רק מן הסתם לא חיישין לזה שזיף, כי ירא הוא דילמא ישאלו הב"ד על מקומן של העדים, ואם יאמר שאינו יודע, הרי ניכר זיפוי לב"ד, ואם יאמר המקום של העדים, מילתא דעבידא לגלוי הוא. ומ"מ אתי שפיר דברי הרמב"ם שכתב בהדיא, שלא נודעו העדים כלל. הרי מבואר שהאשה אינה יודעת כלל מקום העדים, ועיין פני יהושע כתובות כ"ח [ע"א ד"ה קיום], ואפשר להעמיס בדבריו בדוחק שכיון לדברי.

ובנדון אם העדים אומרים לא חתמנו, שכתב הש"ך ג"כ דא"צ קיום מדאורייתא, תמה בתומים [סק"ד] דמה"ת לא יהיו נאמנים כשאמרו לא חתמנו, מה בכך שחזקה היא שלא חשידי לזיף, הא כמו כן חזקה על כל ישראל דלא חשידי לחלל שבת ולעבוד עבודת אלילים, ואפ"ה שני עדים נאמנים עליו, ע"ש ותמיהה גדולה היא. לכן נראה, דהא דאמר דמדאורייתא א"צ קיום ואינן נאמנים באמרם לא חתמנו, הוא דוקא כשכל אחד אינו מעיד רק על חתימת ידו שאין זו חתימתו, ואין מעיד על כתב חברו שאין זו חתימת יד חברו, ונחשב כחד לגבי תרי ועיין מה שכתב הש"ך (בסכ"ג) [בסק"ב]. אבל כשמעיד על חברו דהיינו שאין זה כתב ידו ולא כתב יד חברו, הוי כשני עדים מעידין שזיף. ואף (דאם כל) דכל אחד אינו מעיד רק שאינו כתב ידו, מ"מ הא איכא שני עדים שזיף, רק שהן עדות מיוחדת שכשרה בממון, הא כתב התומים בסימן ל' [ע"ש אורים סקי"ח ותומים סקי"א] דאפילו בממון (אין) עדות מיוחדת אינו כשר מדאורייתא, ולכך בכה"ג אין צריך קיום רק מדרבנן, ע"ש.

עוד כתב הש"ך בשטר קדושין שנמצא דבעי קיום מדאורייתא, דכיון שאינו ביד שום אדם, לא שייך לומר לא חשידי לזיפוא. ותמה בספר קצוה"ח [סק"ד] מהא שכתבו התוספות [שם צ"ב ע"ב ד"ה דינא] גבי מוצא שטר הקנאה וכו', ע"ש. ולא קשה מידי, דהתם כיון שהמלוה תובע להשטר ואמר שהוא שלו שהלוה מעות על זה השטר, א"כ מה לי שמוציא בעצמו זה השטר או שנוטלו ממי שמצאו ותובע בו, כיון שאומר שהוא כשר ותובע בו, ודאי לאו זיף הוא, דאי הוה זיף, היה מירתת לתובע בו במילתא דעבידא לגלוי. ואף דשטר הקנאה הוא בין ילוה בין לא ילוה, הא כתב

הריב"ש בסי' קס"א דאי אפשר לומר שלא ילוה כלל, דזה נקרא שטר חיוב, אלא ודאי צריך להלוות לו, רק שמעות ההלוואה הן כמלוה על פה על המלוה, ע"ש בריב"ש. ועוד דהא המלוה צריך לטעון שהקנין היה בפניו, דבלא"ה לאו לכתובה ולנתנה עומד, וממילא מירתת. משא"כ בנמצא שטר קדושין ואין הבעל לפניו, אמרינן דכשיבוא הבעל ודאי יודה. ועוד דקדושין שאני, כיון שאין הבעל כאן רק שאנו ב"ד רוצים להחזיקה במקודשת מחמת השטר, אמרינן, אימר איש אחד חשוד זייף לשטר קדושין וזרקו לשטר קדושין כדי שמי שימצאנו יוציא קול לעז על האשה זו שהיא מקודשת, משא"כ בשטר חוב שנכתב על שם המלוה, למה היה לשום אדם לזייפו כיון שהמלוה יהיה מירתת לתבוע בו

7. רש"י גיטין ג. ד"ה נעשה

נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד - דלא חציף איניש לזיופי.

8. קצות מו"ק ה' אמנם נראה לענ"ד" עד "ועוד דבלאו הכי"

(ה) שלא בפני בעל דין. כתב הש"ך (סק"י), דוקא שטר, או מטעמא דהרשב"א (שו"ת ח"ב סי' שע"ו) מפני שהמקיים לא על מנה שבשטר הוא מעיד, ובין לטעמא שכתבו תוס' (ב"ק קיב, ב ד"ה מקיימין) והרא"ש (שם פ"י סי' ה') כיון דקיום שטרות דרבנן דדין תורה עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד (כתובות יח, ב) ואין צריך קיום אלא מדרבנן, אבל בחתימת יד הלוה לא שייכי הני טעמי ואין מקיימין אלא בפניו וכו', וכן מוכח להדיא בסמ"ע סימן ל"ה סק"ט דבכתב יד הלוה מדאורייתא צריך קיום, וכן מוכח בדברי רב שרירא גאון שהביא בעל התרומות (שער י"ג ח"א סי' ג') וטור לקמן סימן ס"ט (סעיף ט'), וכתבתי שם (סק"יב) דבכל הני קולי קיומי משום קיום שטרות דרבנן לא מקילין בכתב יד הלוה עכ"ל ע"ש. והנה גם הב"ח כתב סברא זו בסימן ס"ט. **אמנם נראה לענ"ד דאין לחלק בכך, דמה שכתב הש"ך דגבי שטר דעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה בב"ד להכי א"צ קיום מן התורה מה שאין כן בחתימת יד הלוה, ליתיה דהא לדברי הרמב"ם (פ"ג מעדות ה"ד) מן התורה עדים שבשטר לא הוי כמי שנחקרה בב"ד משום דהוי מפי כתבם ואפילו הכי לחשש זיוף אין חוששין מן התורה, ועיין (מוהרי"ק) [מהרי"ט] ח"א סימן י"ז וז"ל, שאל אדוני זו שכתב הרמב"ם פ"ג מהלכות עדות דעדות שבשטר מדיני סופרים אנו מקיימין אותו ודבר תורה אין מקבלין עדות אלא בעל פה, שיש תימה בזה דבכולה תלמודא מוכח דמדאורייתא עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה בב"ד, מההיא דריש גיטין (ג, א) ופ"ב דכתובות (יח, ב). ההיא מלתא אחריתי, דלענין לחוש למזוייף ודאי לא חיישינן, שנעמיד הגט או השטר על חזקתו ונחזיק את האדם בחזקת כשר ולא זייפו, דהא חזקה דאורייתא ואחזוקי ריעותא לא מחזקינן ומדרבנן הוא דאצרוך, הלכך גבי שליח וקטן המנוהו רבנן דרבנן עכ"ל. וא"כ לדברי הרמב"ם מוכרחין אנו [לומר] דהא דאין חוששין לזיוף מן התורה לאו משום דנחקרה בב"ד הוי דהא לדעת הרמב"ם מן התורה לא הוי כנחקרה בב"ד, אלא לענין זיופא אתמר דמן התורה לא חיישינן, וא"כ בכתב יד הלוה נמי שייך חזקה זו. ועוד דבלאו הכי צריך לומר דעיקר הטעם הוא דמן התורה לא חיישינן לזיוף משום חזקה הוא דלא חציף אינש, דליכא למימר טעמא משום דנעשה כנחקרה בב"ד דא"כ אכתי תיקשי הא לא שבקת חיי לכל בריה מן התורה וא"כ כל אדם זייף שטרות בעדים ואנן לא מצרכי ליה קיום משום דנעשה כנחקרה בב"ד, וזה ודאי לא יתכן לומר דהתורה לא חשש לכך דהא כתיב (משלי ג, יז) דרכיה דרכי נועם, אלא על כרחך משום חזקה דלא חציף אינש לזייף מאמין התורה וכמ"ש תוס' פרק מי שהיה נשוי (כתובות צב, ב ד"ה דינא), וא"כ בכתב יד הלוה נמי לא חציף אינש לזיופא. דאין לומר דשטר חתום בעדים מירתת מעדים גופייהו משא"כ בכתב יד הלוה, דהא מן התורה אפילו העדים בעצמם אומרים לא חתמנו לא מהימני וכמו שיבואר לפנינו (סק"י) אי"ה, ועוד דיוכל לזייף עדים שכבר מתו, אלא ע"כ דלאו מעדים הוא דמירתת אלא מירתת שמא יתברר זיופו ע"י עדים אחרים ומלתא דעבידי לגלויי הוא, הוא הדין בכתב יד הלוה נמי.**

ומה שכתב הש"ך שכן מוכח מדברי הסמ"ע סימן ל"ה סק"ט, וכן כתב הש"ך בסימן ס"ט (סק"יג) [סק"יב] דמשמע הכי מדברי הסמ"ע הנ"ל, ואתמהה כי לא נמצא רמז בסמ"ע בזה, ז"ל שם, נאמן לומר זה כתב ידו של אבא וכו', ודוקא כשאביו ואינך חתומים על השטר בעדים מן התורה הו"ל כנחקרה עדותן בב"ד וכו', אבל כשאביו או אחיו הן בעלי דבר שהתחייבו נפשם בכתב ידם לשלם לפלוני סך מומן אז ודאי אין בנו נאמן, לא מיבעיא קטן אלא אפילו גדול דהו"ל בכלל לא יומתו וכו' וע"ש. ובזה ודאי כיון דקרוב הוא אין מקיימין על פיו אפילו בדבר שהוא מדרבנן וכמ"ש בשו"ע סעיף י"ט. ואדרבה מדברי הסמ"ע מוכח דסבירא ליה אפילו כתב ידו א"צ קיום מן התורה, ועיין דברי הסמ"ע בסימן ק"י ס"ק כ"ו ז"ל, הא דסיים המחבר וכתב ידו הניכרת לב"ד היינו דוקא לדעת הרא"ש הנ"ל (שו"ת כלל פ"ה סי' ט) דלהרמב"ם (פי"ב ממלוה ה"ה) א"צ שיכירו הב"ד עצמם אלא יקיימו כתב יד אביהם על ידי אחרים ע"ש, ואי נימא דכתב יד הלוה אין מקיימין שלא בפניו א"כ אפילו לדעת הרמב"ם אין מקיימין כתב יד אביהן בפני קטנים דקטן בפניו כשלא בפניו, אלא ודאי סבירא ליה להסמ"ע דכתב יד הלוה ושטר בעדים שוים הם וכו' היכי דמקיימין שטר בפני קטנים לדעת הרמב"ם הוא הדין כתב יד אביהן, הרי בהדיא משמע דמקיימין כתב ידו שלא בפניו.

והיות כי עדיין הדבר צריך הכרע כיון שדעת הב"ח והש"ך לחלק בין כתב יד הלוה לשרט בעדים, וחפשנו מפני המחלוקת ומצאנו כדברי הסמ"ע בסימן ק"י כתב יד הלוה לא גרע משטר בעדים, וז"ל הטור בסימן ק"י (סעיף י'), ודוקא שציוה בשטר שכתב בכתב ידו תנו מנה לפלוני וניכר שהוא כתב ידו, אבל אם ציוה בעדים אין נזקקין שאין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין וקטן כשלא בפניו דמי. וז"ל הב"י, ומ"מ יש לדקדק איך כתב שאם ניכר שהוא כתב ידו שנזקקין הא בעינן שיהא מקויים מחיי אביו לפי מה שכתב הרא"ש בתשובה כו', אי נמי שהדיינין שראוין כתב ידו מכירין שהוא כתב ידו וממילא הוא מתקיים שאין כאן קבלת עדות שלא בפני בעל דין ע"כ. ובדרכי משה כתב ז"ל, עין למטה דיש לחלק בין כתב ידו לשטר אחר עכ"ל. והיינו מה שכתב למטה (סעיף י"ב) בשם רבינו ירוחם (נתיב כ"ד ע"א) הובא בבית יוסף (סעיף י"ב) ז"ל, שטר צוואה אין מקיימין אותו אלא בפני בעל דין, ולא דמי לקיום שטרות דעלמא דאמרינן עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה בב"ד, (בעדי) [דשטר] צוואה אינו אלא לזכרון דברים בעלמא, והא דאמרינן (ערכין כ"ב, ב) אם אמר תנו נזקקין, מיירי דאמר תנו בפני ב"ד או שכתב בכתב ידו שטר צוואה תנו לפלוני כך וכך, כל זה מדברי הראב"ד (ב"ק קי"ב, א), אבל שאר פוסקים כתבו שדינו כשאר שטרות, ע"ש בב"י. ומבואר מדברי רבינו ירוחם וב"י וד"מ דלא מחמרינן גבי כתב ידו יותר משאר שטר, ואדרבה כי מחלקין לקולא הוא דמחלקין בראב"ד דשטר צוואה אין מקיימין שלא בפני בעל דין משום דהוי זכרון דברים וגבי כתב ידו מקיימין שלא בפני בעל דין.

ועוד ראה מדברי השו"ע סימן ק"י (סעיף ט') שכתב כתב ידו הניכרת לב"ד, והוא לדעת הרא"ש בתשובה וכמ"ש שם בסמ"ע (סק"ו), ואין עד נעשה דין אלא בקיום שטרות דרבנן, אלמא דכתב ידו נמי מדרבנן הוא. ומה שהוכרחו הב"ח והש"ך לחלק בין כתב ידו לשטר הוא לפרש דברי רב שרירא גאון שמחלק נמי דימיו חתימה בין כתב ידו לשטר בעדים, אבל יתבאר (בסק"ז) [בסק"ח] פירוש נכון בדברי הגאון. אחר כתבי מצאתי בשו"ת מוהר"ש (תורת חיים) חלק ראשון סימן ל"ב ופסק ג"כ דמקיימין כתב יד הלוה שלא בפניו וע"ש קצת מאלו ראיות שזכרנו, ונהיית' כי ת"ל כוונתי לדעת הגדול

